

LANDSFORBUNDET FOR KOMBINERT SYNS- OG HØRSELSHEMMEDE /
DØVBLINDE

SYNHØR bladet

35. årgang · Nr. 5 · 2026

SIDE 25

**Beredskap må gjelde
alle**

SIDE 22

**Tolk og retten til å
delta**

SIDE 20

**Brukermedvirkning og
ny teknologi**

FELLESSKAP

DB-gjengen vandrer

Tro, refleksjon og gode møter

Om bladet og LSHDB

SynHør-bladet er LSHDB sitt medlemsmagasin.

Det kommer ut seks ganger i året – trykt, i punktskrift, på CD og på nett.

MEDLEMSKAP

Meld deg inn på www.lshdb.no eller kontakt kontor@lshdb.no.

KONTAKT OSS

Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede / døvblinde

Org.nr. 971 281 707

E-post: kontor@lshdb.no

Nettside: www.lshdb.no

Telefon: 22 41 34 24

Mobil: 95 94 93 57

ADRESSE

LSHDB
C/O House of Business
Akersgata 51
0180 OSLO

ÅPNINGSTIDER

Annenhver onsdag, og hver torsdag og fredag.

DAGLIG LEDER

Karin Andvig

REDAKTØR

Kaisa Markhus
Telefon: 971 51 746
E-post: kaisa@lshdb.no

BLADET I ANDRE FORMATER

Kontakt kontor@lshdb.no for punktskrift, ren tekstfil eller CD.

TRYKK

Rycon AS · Opplag 280
ISSN 3084-1887

FORSIDEBILDET

Nærbilde av skiltet som viser avstanden til ulike pilgrimsmål
Bildet er fra DB-gjengens vandring i august 2026. Foto: Solgun Storhaug

Styret 2026–2028

LEDER

Åshild Johansen
Tlf: 402 34 452
aashild.lovise@ebnett.no

NESTLEDER

Sissel H. Markhus
Tlf: 934 96 277
sism@online.no

STYREMEDLEM

Kari Kristine Engan
Tlf: 413 34 244
ka-k-eng@online.no

STYREMEDLEM

Marius Aasand Larsen
Tlf: 406 35 621
ml1004@icloud.com

STYREMEDLEM

Karianne Havsberg
karianne@havsberg.com

VARAMEDLEMMER

1. Juliane Eftevåg
2. Marie D. Egge

Innhold

- 04 Redaktøren**
- 05 Styrets hjørne**
- 07 Tips og nyttig info**
- 08 En minnerik uke i Trondheim**
- 10 DB-gjengen vandrer**
- 14 Organisasjonskurs på Eikholt – økonomi, samarbeid og nye ideer**
- 17 LSHDB representert på EDbU**
- 20 Brukermedvirkning som bryter grenser**
- 21 Appen Haptics: Pocket Edition med stor oppdatering**
- 22 «Når en tolk for døvblinde vernes mot filming»**
- 25 Beredskaps-Norge – se meg!**
- 28 Kort om høringssvaret**
- 29 Prosjekt «Tvangssterilisering, tvangsflytting og annen urett gjort mot døve»**
- 32 Prosjekter med støtte fra Stiftelsen Dam**
- 34 Til neste gang**

Tipset • Eikholt-kurs i 2027

Kurskatalogen er klar. Har du deltatt på kurs de siste fem årene, får du den automatisk. Ikke mottatt innen midten av oktober? Kontakt post@eikholt.no eller 45 61 44 04. Kurs, søknad og tilgjengelige formater: eikholt.no.

LEDER

Redaktøren

Kaisa Markhus

Kjære lesere av SynHør bladet!

I skrivende stund sitter jeg på øya Åland, mellom Finland og Sverige, omgitt av nydelige høstfarger og frisk vind. Jeg håper du også har en fin høst der du er – enten det er i byen, på bygda, på fjellet eller ved havet.

Denne utgaven fikk en litt uventet start. Da jeg satte meg ned for å ta fatt på bladet, fikk jeg ikke åpnet programmet jeg har brukt siden jeg overtok som redaktør. Det var nemlig faset helt ut, og ingen av de gamle filene kan åpnes heller. Dermed måtte jeg brette opp armene, finne et helt nytt program, lære meg nye verktøy og lage et nytt oppsett og design for innleggene og bildene dere har sendt inn.

Heldigvis har kunstig intelligens blitt så god, og om man bruker mulighetene det tilbyr kan man få riktig god hjelp til å effektivisere arbeidet sitt. Med KI som uvurdelig sparringspartner fikk jeg både til å forstå mulighetene, drøfte løsninger og utvikle et nytt design. Det ble likevel en del prøving og feiling! Jeg beklager at dette nummeret derfor har tatt litt ekstra tid, men håper dere liker fornyelsen når uhellet først var ute. Målet har vært et oversiktlig blad som er godt å lese.

I dette nummeret ser vi tilbake på sommertreffet i Trondheim og blir med

DB-gjengen på vandring i Oslo.

Dere får også lese om styrets arbeid, organisasjonskurset på Eikholt og LSHDBs deltakelse i det europeiske samarbeidet.

Beredskap er et annet sentralt tema:

Hvordan sikrer vi at også personer med døvblindhet får varsling, finner fram og mottar nødvendig informasjon når en krise rammer? Videre presenterer vi prosjekter om haptisk kommunikasjon og et taktilt tegnspråkalfabet, og omtaler arbeidet med å dokumentere historisk urett mot døve.

Tusen takk til alle som bidrar med innlegg, bilder og erfaringer. Send meg gjerne tilbakemeldinger på det nye oppsettet, særlig om noe er vanskelig å lese, eller om dere oppdager feil og mangler jeg har oversett. Det hjelper meg å gjøre bladet bedre.

God lesning og en fortsatt fin høst!

Vennlig hilsen

KAISA MARKHUS | kaisa@lshdb.no

Styrets hjørne

Tekst: Sissel H. Markhus

Hei lesere!

Denne gangen er det min tur til å skrive i «Styrets hjørne». Høsten er her, og jeg håper dere har det bra etter sommerferien og er klare for en årstid med vakre farger i naturen.

17.–19. september var vi i LSHDB-styret på vår årlige idédugnad på Kiel-båten.

Styret trenger disse to dagene til å finne, utvikle og dele ideer om aktuelle temaer og utfordringer. En idédugnad ligner på brainstorming: Vi samler hodene våre og er åpne for å komme med mange ideer for å finne løsninger sammen.

Vi snakket blant annet om temaene for neste års likepersonkurs, både om sommeren og i november. Neste sommertreff skal være i Sandefjord, mens

vi regner med at likepersonkurset og julebordet i november blir i Asker. Vi må planlegge temaene tidlig, slik at vi rekker søknadsfristene.

Temaet blir «Hører dårlig, ser dårlig, men hvem er jeg?». Vi skal også utarbeide en undertittel basert på stikkord. Den må være klar innen 15. november. Mer detaljert informasjon kommer neste år.

Vi diskuterte også sammenslåingsprosessen og arbeidet med å få en gate eller et sted oppkalt etter Ragnhild Kaata, som lokallaget i Midt-Norge jobber med. I tillegg har vi begynt å planlegge sommertreffet og landsmøtet i 2028, blant annet hvor det skal holdes.

Åshild og jeg var i Sverige i juni og deltok på EDbU, Den europeiske unionen for

"Hører dårlig, ser dårlig, men hvem er jeg?"

Fra Styrets hjørne · Sissel H. Markhus

døvblinde. Det forteller jeg mer om i en egen artikkel.

I oktober i fjor var vi også i Finland og deltok på DBNSK. Dette skrev jeg om i SynHør nr. 2/2026. Jeg håper dere har lest innlegget og fått et innblikk i hva samarbeidet handler om, og hvorfor det er viktig for de nordiske landene.

Nå er det Norges tur til å arrangere DBNSK. Samlingen blir i Drammen 16.–18. oktober. Vi fortsetter samtalene om situasjonen i hvert land og planlegger et besøk på Eikholt nasjonalt ressurscenter for døvblinde, slik at deltakerne får bli kjent med senteret. FNDB og LSHDB samarbeider om programmet. Det blir en

spennende helg, og det blir hyggelig å møte alle igjen.

Det er heller ikke lenge til likepersonkurset og julebordet i Asker. På fredag blir det ulike stands, og på lørdag fortsetter vi med temaet fra sommeren og gruppearbeid. Vi håper også at den nye direktøren ved Eikholt kommer.

Jeg ønsker dere alle en fin høst og håper å se dere på likepersonkurset og julebordet sammen med FNDB og LMKST i Asker!

Med vennlig hilsen
Sissel H. Markhus

Tips og nyttig info

Sammenstilt av redaksjonen

Praktisk hjelp på jobb

Trenger du praktisk bistand for å kunne utføre jobben din? NAVs funksjonsassistanse kan være aktuelt for deg som har fysisk funksjonsnedsettelse eller sterkt nedsatt syn og er i ordinært lønnet arbeid.

Behovet vurderes individuelt. Annen tilrettelegging og aktuelle hjelpemidler skal først være avklart. Assistenten gir praktisk hjelp, slik at du selv kan utføre jobben. Les mer: nav.no/funksjonsassistanse.

Kunnskapsbanken

NAV Hjelpemidler og tilrettelegging har samlet artikler, filmer og kurs om hjelpemidler og tilrettelegging. Her finner du også stoff om kombinert syns- og hørselstap.

kunnskapsbanken.net

Eikholt-morgen

Gratis faglig påfyll på Teams 21. oktober og 12. november, kl. 08.15–08.45. Temaene er Eikholt-testen og erfaringer med KI-høreapparater.

Påmelding og tilrettelegging: eikholt.no

Mulig støtte til aktiviteter for synshemmede

Foreninger, klubber og lag kan søke Anniken og Per Jan Doksæters legat om støtte til aktiviteter, opplæring, aktivitetsutstyr og sosiale møteplasser for synshemmede. Søknadsfrist: 1. januar 2027. Se vilkår og søknadsskjema på blindeforbundet.no under «Legater».

En minnerik uke i Trondheim

Tekst: Åshild Johansen

Fra 22. til 28. juni 2026 samlet rundt 63 LSHDB-medlemmer seg til sommertreff og likepersonkurs på Scandic Nidelven Hotell i Trondheim. For en uke det ble!

Det var utrolig hyggelig å se så mange medlemmer samlet på ett sted. Det ble mange gode gjensyn, nye bekjenskaper, latter, klemmer og mange fine samtaler.

Landsmøte

Vi startet uka med landsmøte etter lunsj. Det ble navneopprop, og vi gikk gjennom saklisten frem til kl. 16.00.

Etterpå var det tid for en etterlengtet «takk sist»-runde med klemmer og kos før vi samlet oss til middag. Det var godt å være sammen igjen!

Dag to fortsatte landsmøtet frem til kl. 16.00. Etterpå hadde vi noen timer fri. Noen tok turen ut i byen for å handle eller se seg rundt, mens

andre koste seg med sosialt samvær på hotellet.

Utflukt til Munkholmen

Onsdag var det tid for utflukt til Munkholmen, den lille øya utenfor Trondheim.

Vi fikk høre spennende historier fra Munkholmens fortid gjennom guidens innlegg, blant annet om historien fra 1800-tallet. Det var både interessant og lærerikt å få vite mer om den spesielle øya.

Ikke alle ble med på utflukten. Noen valgte å tilbringe dagen i Trondheim, hvor det også var marked på torget. Det var derfor noe for enhver smak.

Likepersonkurs og viktige diskusjoner

"Det er fellesskapet vårt som gjør disse samlingene så verdifulle."

Åshild Johansen

De siste dagene handlet mye om likepersonkurs og viktige spørsmål for organisasjonens framtid.

Juliane Eftevåg og Marie Dyrkorn Egge åpnet kurset, og temaet var blant annet den planlagte sammenslåingen mellom LMKST, FNDB og LSHDB.

Vi fikk høre om arbeidet aktivitetsgruppen hadde gjort, og det ble mange gode diskusjoner og innspill fra medlemmene.

Vi jobbet også videre med vedtektene som arbeidsgruppen hadde arbeidet med tidligere. Etter lunsj ble vi delt inn i åtte grupper, hvor vi fikk ulike oppgaver å diskutere og jobbe med.

Det ble mange engasjerte samtaler rundt bordene. Alle fikk mulighet til å komme med tanker, meninger og forslag.

Den siste dagen fortsatte vi med gruppearbeidet før vi samlet oss til en felles oppsummering. Det var mye som skulle tas med videre, og vi fikk mange nyttige innspill fra medlemmene.

En flott avslutning på uka

Etter en travel, lærerik og innholdsrik uke avsluttet vi med en god buffet lørdag kveld.

Det var en fin avslutning på en uke fylt med fellesskap, samarbeid, diskusjoner, læring, latter og gode minner.

En stor takk til alle som deltok og bidro til å gjøre sommertreffet og likepersonkurset i Trondheim så vellykket!

Det er fellesskapet vårt som gjør disse samlingene så verdifulle.

Takk for en kjempefin uke i Trondheim – håper vi sees igjen snart!

Med vennlig hilsen
Åshild Johansen
Leder
LSHDB

FELLESSKAP OG VANDRING

DB-gjengen vandrer

av Berit R. Øie

Matpakkepause i bakgården til kirkekontoret som ligger ved siden av Gamle Aker kirke. Pilgrimssenteret lå tidligere her, noe skiltet som står der vitner om

«Døvblind-gjengen vandrer» samlet seg igjen, denne gangen i Døvekirken i Oslo den 18. – 20. august. Vi deltakere ønsker å gi en stor TUSEN TAKK til prost Linda Berntzen som stilte seg selv og Døvekirken til disposisjon. Vi var ni deltakere pluss tolker og assistent. Vi håper flere blir med neste år. «DB-gjengen vandrer» er et åpent tilbud for alle som interesserer seg for kristendommen og/eller ønsker å bli trygg med det som skjer i og rundt kirken. Hva som skjer neste år er litt for tidlig å si, men ønsker du informasjon så ta gjerne kontakt (se detaljer på slutten av innlegget).

Tirsdag formiddag ønsket prost Linda Berntzen alle deltakerne velkommen. Tema denne gangen hentet vi fra studiemateriellet «Gaven å være til». Dette er et europeisk dokument som er gratis og kan lastes ned fra www.k-stud.no.

Hovedbudskapet er at det er plass for alle i kirken, også for mennesker som har nedsatt funksjonsevne. Alle er likestilt i kirken, alle møtes med en anerkjennelse slik man er, og ingen tar avgjørelser på vegne av den det gjelder, slik vi har i slagordet «Ingenting om oss, uten oss!».

«Gaven å være til» er delt inn i fem kapitler med ulike tema. Vi fokuserte på tema om «Sårbarhet, begrensninger og helbredelse». Å være menneske betyr at vi alle er sårbare og opplever tap. Dette er en naturlig del av livet, men mange synes dette er vanskelig å akseptere.

«Helbredelse er et tema som må behandles med varsomhet. Det handler om enkeltmenneskers tro, forhold til Gud og egne erfaringer – og kan vekke sterke følelser. Mange mennesker med funksjonsnedsettelse har vonde opplevelser i møte med spørsmålet om helbredelse. Noen har følt seg avvist, at troen deres ikke er god nok eller at de er mindre verdt som kristne».

Etter lunsj kom forfatter og musiker Heidi Halvorsen, og prest Kjersti Langås Hvalen fra Lillestrøm kirke. Deres foredrag handlet om "selvforsvar mot uønsket helbredelse". De snakket ut fra egne erfaringer og refleksjoner rundt dette tema, og gav oss deltakerne verktøy mot påtrengende forbønn. De satte ord på hvordan sette tydelige grenser, si nei på en høflig måte, og stoppe uønsket fysisk kontakt/håndspåleggelse.

Ideen med «selvforsvarskurset» hentet de fra KABB (Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte). Etterpå fikk vi deltakerne stille spørsmål, fortelle om egne opplevelser og refleksjoner.

Onsdag 19. august vandret vi sammen med Anna fra Pilegrimssenteret i Oslo. Hun ledet oss fra Døvekirken på Majorstua, fulgte en eldgammel pilegrimsled som gikk forbi Bislett, OsloMet, St. Olavs kirke og vi kom til slutt frem til Gamle Aker kirke. Anna fortalte at denne kirken er Oslos eldste eksisterende bygning og den eneste kirken igjen som har stått uforandret siden 1100-tallet. Det er utrolig!

Like ved Gamle Aker kirke spiste vi lunsj på tidligere pilegrimssenteret som nå er

kirkekontoret. Sola skinte, og det var hyggelig å sitte ute sammen med andre prester som fortalte historier fra tidligere tider. Der vi satt ute var det en stolpe med mange skilt. Hvert skilt var stedsnavn til andre pilegrimsmål rundt omkring i Skandinavia, nedover Europa, og lengst borte var Jerusalem. Spennende pilegrimsmål vi kan drømme om!

Vandringen fortsatte nedover til vi kom til Oslos eldste bro over Akerselva. Vi fortsatte forbi Botaniske hage i retning Tøyen og kom etter hvert til St. Hallvards kirke og kloster. Hvis jeg oppfattet det riktig ble kirken bygget i 1966. Munkene bodde der frem til 2008 og kirken er nå Norges nest største katolske menighet.

Tatt i døvekirken.

Berit står og prater og har med seg to tolk/ ledsagere, til høyre sitter Kjersti Langås Hvalen og Heidi Halvorsen

"Ingenting om oss, uten oss!"

Fra DB-gjengen vandrer

Videre nedover bakkene retning Middelalderparken slapp skyene alt av vann så vi ble våte på et blunk! Vi måtte søke ly under tak på et ukjent sted før vi kunne komme oss ned til Gamlebyen og stoppet ved Milesteinen. Den har innskriften «643 km til Nidaros». Til slutt samlet vi oss i Bispegården med refleksjoner over dagens historie, liturgi, bønn og sangen «Må din vei komme deg i møte». En kjær sang fra pilegrimsvandringen i fjor da vi var i Trøndelag. Se tidligere innlegg i SynHør-bladet.

Torsdag 20. august var vi tilbake i Døvekirken og møtte professor Jan Olav Henriksen. Til daglig jobber han ved MF vitenskapelig høyskole. Han foreleser i inn- og utland på andre høyskoler og universiteter, og har et omfattende

forfatterskap med et bredt spekter av faglitteratur og sakprosa. Hans foredrag hadde tittelen «Helbredelse – omstridt og etterlengtet».

Vi var heldige som hadde ham sammen med oss hele dagen. Vi kunne stille spørsmål underveis. Etter lunsj var det rikelig med tid til dialog og refleksjoner sammen med oss. Hans bidrag gav oss alle en verdifull ramme for hele samlingen.

Hvis du som leser ønsker å kontakte oss er det hyggelig.

Berit R. Øie på sms mobil: 467 89 248, eller e-post beritroie6@gmail.com

Facebook privat gruppe «DB-gjengen vandrer». Ta kontakt med Berit.

Prost Linda Berntzen, mobil: 470 28 871, eller e-post lb828@kirken.no

Organisasjonskurs på Eikholt – økonomi, samarbeid og nye ideer

Tekst: Marius Aasand Larsen

Den 10.–12. april arrangerte LSHDB organisasjonskurs på Eikholt. Denne gangen sto økonomi, organisasjonsutvikling og arbeidet i fylkeslagene sentralt. Alle fylkeslagene i LSHDB var representert, noe som ga et godt grunnlag for erfaringsutveksling, diskusjoner og nye ideer.

Jeg, Marius Aasand Larsen, hadde gleden av å være kursansvarlig. Målet med kurset var både å gi deltakerne ny kunnskap og å skape en møteplass der fylkeslagene kunne lære av hverandre og sammen se på hvordan vi kan utvikle og styrke organisasjonen videre.

Dag 1 – økonomi med Funkis

Den første kursdagen, 10. april, var viet til økonomi. Helene Hodneland Sæle fra Funkis sto for det faglige innholdet denne dagen.

Vi fikk nyttig kunnskap om økonomi i organisasjonsarbeidet og om mulighetene som finnes for finansiering av aktiviteter

og prosjekter. Vi fikk også et bedre innblikk i hvordan fylkeslagene kan arbeide med økonomi, og hvilke støtteordninger og muligheter som finnes gjennom Funkis.

For en organisasjon som LSHDB er god økonomi viktig for å kunne skape aktivitet og gode tilbud til medlemmene. Det handler ikke bare om hvor mye penger man har, men også om å kjenne til mulighetene som finnes og bruke ressursene på en god og gjennomtenkt måte.

Den første dagen ga oss dermed et godt faglig grunnlag for resten av kurset.

Dag 2 – erfaringer fra lokallagsarbeid

På den andre kursdagen, 11. april, fikk vi besøk av Britt Tove Krekling fra Buskerud Senterparti, som holdt en innledning om hvordan det er å drive et lokallag.

Hun snakket åpent om at lokallagsarbeid både kan være givende og krevende, og

Alle de tilstedeværende samlet for bfelles bilde. Godt oppmøte ga et godt grunnlag for erfaringsutveksling, diskusjoner og nye ideer.

om hvor vanskelig det til tider kan være å få et lokallag til å fungere godt. Det krever engasjement, samarbeid og mennesker som er villige til å ta ansvar og bidra.

Britt Tove delte erfaringer fra sitt eget organisasjonsarbeid gjennom både 4H og Senterpartiet. Erfaringene hennes ga oss et interessant innblikk i utfordringer som også kan være gjenkjennelige for våre egne fylkeslag. Selv om organisasjonene er forskjellige, er mange av utfordringene ved frivillig organisasjonsarbeid de samme.

Innledningen ga et godt utgangspunkt for diskusjonene som fulgte.

Gruppearbeid på dag 2 og 3

Etter innledningen startet vi gruppearbeidet, som var en sentral del av programmet både på dag to og dag tre.

Når representanter fra alle fylkeslagene er samlet på samme sted, sitter det mye erfaring, kunnskap og mange gode ideer rundt bordet. Derfor ønsket vi å bruke god tid på at deltakerne selv kunne diskutere hvordan vi kan utvikle organisasjonen videre.

I gruppearbeidet så vi blant annet på hvordan fylkeslagene kan styrke økonomien, finne nye inntektskilder, få flere medlemmer og skape mer aktivitet. Vi diskuterte også hvordan samarbeid med andre organisasjoner og aktører kan gi nye muligheter, og hvordan vi kan prioritere ressursene våre best mulig.

"Det som fungerer godt ett sted, kan kanskje inspirere et annet fylkeslag til å prøve noe nytt."

Marius Aasand Larsen

Det ble gode diskusjoner, og deltakerne delte både egne erfaringer og konkrete forslag.

På den siste kursdagen, 12. april, fortsatte gruppearbeidet. Gruppene fikk arbeide videre med ideene og diskusjonene fra dagen før. Målet var å komme fram til konkrete tanker og forslag som både fylkeslagene og LSHDB sentralt kan ta med seg videre.

Fylkeslagene har forskjellige erfaringer, utfordringer og muligheter. Nettopp derfor er slike samlinger viktige. Det som fungerer godt ett sted, kan kanskje inspirere et annet fylkeslag til å prøve noe nytt.

Gjennom gruppearbeidet på dag to og tre kom det fram mange gode tanker og ideer. Samtidig fikk vi anledning til å diskutere utfordringer vi kjenner igjen på tvers av fylkeslagene.

Viktig å møtes

Et organisasjonskurs handler om mer enn det som står på programmet. For en organisasjon med fylkeslag flere steder i

landet er det verdifullt å kunne møtes fysisk, utveksle erfaringer og bli bedre kjent på tvers av fylkesgrensene.

At alle fylkeslagene var representert på Eikholt, gjorde kurset ekstra positivt. Det viser engasjement og et ønske om å bidra til utviklingen av organisasjonen.

Som kursansvarlig var det spesielt hyggelig å se engasjementet blant deltakerne gjennom disse tre dagene. Det ble gode diskusjoner, mange innspill og ikke minst mye deling av erfaringer mellom fylkeslagene.

Etter tre innholdsrike dager kunne vi reise hjem fra Eikholt med mer kunnskap, nye ideer og forhåpentligvis litt ekstra inspirasjon til arbeidet videre.

Skal vi utvikle LSHDB videre, er vi avhengige av nettopp dette – at vi møtes, deler erfaringer, lærer av hverandre og sammen finner gode løsninger for framtiden.

Med vennlig hilsen
Marius Aasand Larsen

LSHDB representert på EDbU

Tekst: Sissel H. Markhus

I juni i år dro Åshil og jeg til Sverige for å representere LSHDB på EDbU (den europeiske unionen for døvblinde). Vi fløy fra Oslo til Stockholm. Fra flyplassen reiste vi med felles buss sammen med noen av de døvblinde deltakerne fra Belgia, Tyskland og Frankrike. Bussen kjørte innom Stockholm jernbanestasjon for å hente flere, før turen gikk videre til Almåsa. Turen tok omtrent én time.

Almåsa havshotell har en lang historie knyttet til velstående mennesker. Hotellet eies av Iris Förvaltning AB, som igjen eies av Synskadades Stiftelse. Det er altså ikke et vanlig privateid hotell: Overskuddet skal tilbakeføres til synshemmede og synshemmedes organisasjoner gjennom stiftelsen.

Stedet er flott og godt tilrettelagt, med utsikt mot sjøen. Her er det virkelig mulig å koble av – det føles som et rekreasjonssted. Hotellet har både svømmehall og treningsrom. Maten var også veldig god, og kokkene er opptatt av råvarene. Både stedet og kokkene fortjener

skryt!

Vi kom tirsdag og fikk lunsj før generalforsamlingen startet. Den fortsatte onsdag. Noen deltok via Zoom av personlige eller økonomiske grunner.

Vi fulgte den ordinære dagsordenen. Ekstra spennende ble det da vi kom til valget. Fire nye, unge medlemmer og ett eldre medlem som har sittet i styret tidligere, ble valgt inn. Thomas De Coninck fra Belgia ble valgt til president.

Det er positivt med nye, unge styremedlemmer som kan bidra med energi, og det blir spennende å følge arbeidet videre. De fire nye, unge medlemmene er selv døve og bruker tegnspråk.

Dere kan også følge EDbU på Facebook. I et av de siste innleggene sto det:

«Kjære EDbU-medlemmer, Jeg er glad for å dele med dere videobeskjeden fra det nyvalgte styret i EDbU i anledning den internasjonale dagen for døvblindhet. Vi

beklager at videoen kun viser undertekster og ikke inkluderer lydtolkning.»

Jeg håper det nye styret vil videreutvikle arbeidet med sosiale medier. Følg gjerne med på Facebook ved å søke etter «European Deafblind Union – EDbU».

EDbUs lederkomité for 2026–2030 består av fem personer med én felles forpliktelse: å styrke stemmen, rettighetene og inkluderingen av døvblinde i Europa. Sammen vil de bygge en mer tilgjengelig fremtid. EDbU har også en egen logo.

Bilde av logo

EDbU-logoen (European Deafblind Union) består av gule linjer som danner en stilisert øre- og øyeform og et ansikt. Formen er plassert på en mørkeblå bakgrunn sammen med organisasjonens initialer. Designet har en symbolsk betydning for målgruppen:

Formen: Den kombinerte øre- og øyeformen representerer hørsel og syn. Den er samtidig en visuell fremstilling av tegnet for «EDbU» på tegnspråk.

Fargene: Kontrasten mellom den mørkeblå bakgrunnen og de gule elementene gir god synlighet. Fargene symboliserer også tilhørigheten til Europa.

Budskapet: Logoen skal uttrykke enhet, samarbeid og inkludering av døvblinde i Europa.

Strategisk plan 2027–2030

Det nye styret skal utarbeide en strategisk plan for 2027–2030 innen desember 2026. Følgende forslag fra møtet vurderes:

- oppdatering av nettsiden
- tolking for døvblinde og DBA-gjenkjennelse
- datainnsamling
- gjennomgang av vedtektene

Operasjonsplan 2027

Det nye styret skal utarbeide en operasjonsplan for 2027.

Medlemsavgifter

Styret vil diskutere medlemsavgiftene og foreslå eventuelle endringer for neste generalforsamling.

Generalforsamling og forum i Sveits i 2027

Det tidligere styret foreslo 19. juli som dato for EDbUs generalforsamling i Davos, i tilknytning til WFDB. Datoen er foreløpig ikke bekreftet.

Generalforsamling og konferanse i 2028

Generalforsamlingen besluttet at møtet i 2028 skal holdes fysisk fremfor digitalt. Det nye styret vil arbeide for å arrangere en fysisk generalforsamling og eventuelt en konferanse, og vil se etter et vertsland.

Styret skal også undersøke finansieringsmuligheter for å gjøre

"èn felles forpliktelse: å styrke stemmen, rettighetene og inkluderingen av døvblinde i Europa"

Utdrag fra Sissel H. Markhus' innlegg

kommunikasjonen mer tilgjengelig på fremtidige generalforsamlinger, med muntlig engelsk, internasjonale tegn og skriftlig engelsk.

Forslag om en arbeidsgruppe for skeive

Ungdomsgruppens forslag om å etablere en EDbU-arbeidsgruppe for skeive ble sendt til alle medlemmene før møtet.

Det skal være generalforsamling hvert år, sannsynligvis på Zoom. Om fire år håper vi på et fysisk møte, ettersom det da igjen er valg, som holdes hvert fjerde år. Stedet er ikke bestemt. Neste års samling er planlagt i Davos i Sveits.

Workshop og ny teknologi

Torsdag og fredag deltok vi også på workshop. Først fikk vi foredrag om blant annet EUs tilgjengelighetsstandarder, KI-politikk og muligheter for døvblinde, KI-verktøy, en robot som viser enhåndselfabetet, og Meta-briller.

På fredag ble vi delt inn i tre grupper og fikk prøve ulike løsninger. Den ene gruppen prøvde robotens enhåndselfabet, som er vist på bildet. Den andre prøvde Meta-briller: Man snakker til brillene, og de svarer. Den tredje prøvde en vibrasjonsvest. Når musikken ble slått på, vibrerte vesten slik at vi kunne kjenne rytmen.

Det var morsomt å prøve de ulike løsningene og imponerende å se hvordan teknologien utvikles. Tenk om vi en dag får robotledsagere!

Det var også givende å høre foredragsholderne fortelle om prosjektene sine.

Brukermedvirkning som bryter grenser

Tekst: Eikholt

Prosjektet «Brukermedvirkning i utvikling av ny teknologi» har nådd flere viktige milepæler. Erfaringene fra prosjektet ble nylig presentert på Nordic Conference on Deafblindness 2026 i København, og en vitenskapelig artikkel er nå publisert.

Kjernen i prosjektet har vært et likeverdig samarbeid mellom personer med døvblindhet, ansatte ved Eikholt og forskningsmiljøet. Fra idé og testing av teknologi til diskusjoner, analyse og formidling av resultatene har erfaringskunnskap vært en viktig del av arbeidet.

På konferansen presenterte Bedir Yiyit og Emilio Jensen Granados erfaringene fra

prosjektet for rundt 280 deltakere fra hele Norden. De delte læringspunkter om hvordan personer med døvblindhet kan være aktive samarbeidspartnere i forskning og teknologiutvikling.

Samtidig ble den vitenskapelige artikkelen publisert i Nordisk velferdsforskning / Nordic Welfare Research. Artikkelen beskriver hvordan personer med døvblindhet kan delta som likeverdige samarbeidspartnere i utvikling av ny teknologi.

Prosjektet viser at de beste løsningene skapes når personer med døvblindhet deltar i alle faser av et prosjekt som aktive deltakere som bidrar med kunnskap, erfaring og nye perspektiver.

Bedir Yiyit og Emilio Jensen Granados presenterer for 280 deltaker på Nordisk konferanse om døvblindhet i København

Appen Haptics: Pocket Edition med stor oppdatering

Tekst: Eikholt

Haptics: Pocket Edition er en gratis app som gjør haptiske signaler lett tilgjengelige for alle. Appen inneholder beskrivelser, bilder og videoer av signaler som brukes i kommunikasjon og samhandling i hverdagen.

Flere språk og nye signaler

Den nyeste oppdateringen gir brukerne tilgang til ti språk: norsk, svensk, dansk, finsk, engelsk, spansk, fransk, tysk, portugisisk og arabisk.

Appen er også utvidet med over 80 nye haptiske signaler. Blant disse finnes signaler for ledsaging med førerhund og signaler som kan brukes på fotballkamper. Oppdateringen gjør appen relevant i flere situasjoner og for enda flere brukere.

Bedre brukeropplevelse

Oppdateringen inneholder også nye funksjoner som gjør appen enklere å

bruke. Det er nå mulig å legge til signaler direkte fra signallister og sveipe mellom signaler når du blar i appen.

Appen presentert på nordisk konferanse

Eikholt presenterte appen under Nordic Conference on Deafblindness 2026 gjennom en workshop med rundt 30 deltakere fra flere land. Tilbakemeldingene var svært positive, og deltakerne trakk særlig frem ønsket om flere språk og nye kategorier.

Utviklet i samarbeid

Den nye versjonen av Haptics: Pocket Edition er utviklet av Eikholt i samarbeid med LSHDB og Hapti-Co, med støtte fra Stiftelsen Dam. Appen er tilgjengelig for både Android og iPhone, og kan også brukes som webutgave.

Vil du last ned appen:

Hvis du ønsker å laste ned appen, kan du gjøre det ved å skanne QR-koden nedenfor med din mobil. Da har du signalene alltid med deg.

Haptics: Pocket Edition

«Når en tolk for døvblinde vernes mot filming»

av Berit R. Øie, tolkebruker

Den 3. september deltok jeg på en workshop i Halden. Vi var ca 25 deltakere, jeg var den eneste tolkebrukeren, og vi skulle deles opp i grupper. Ett minutt før arrangementet startet, fikk jeg en beskjed fra tolken, som vil påvirke døvblindes mulighet til å delta i samfunnet på lik linje med funksjonsfriske.

Tolken beskrev på taktilt tegnspråk til meg at det sto et filmkamera ved siden av oss, og sa videre; «Unnskyld Berit, men det er kommet en ny regel i NAV. Tolker skal ikke filmes når de er på jobb».

"Den handler om retten til å være til stede, delta og bli hørt."

Berit R. Øie

Jeg ble både forvirret og irritert. Jeg er jo blind med sterkt nedsatt hørsel, og er avhengig av tolk for å orientere meg i rommet, oppfatte hva andre sier og delta i gruppediskusjonen. Dette var en svært ugrei situasjon, og det var tolken også enig i. Vi fant en praktisk løsning der og da, men jeg vet ikke om jeg ble med i noe filmopptak. Uansett, workshopen sammen med deltakerne ble interessant og givende.

Denne hendelsen gav meg mange spørsmål.

Hvilke konsekvenser kan filmforbudet få for aktive døvblinde som ønsker å delta i offentlige arrangementer, foredrag, intervjuer eller andre situasjoner som filmes? Hvordan skal døvblindes rett til tolk balanseres mot hensynet til tolkens personvern? Gjelder regelen også lydopptak når tolken må taletolke?

Etter arrangementet kontaktet jeg avdelingsleder Simona Bråthe for tolketjenesten i Østfold og ba om informasjon. Jeg spurte hvorfor denne regelen ikke hadde blitt videreformidlet til oss tolkebrukere, og sa at den vil medføre store konsekvenser for meg og være dypt inngripende på mitt liv.

Bråthe skrev til meg at ifølge den nye regelen er det ikke anledning til å filme tolking utført av NAV sine tolker (verken NAVs egne ansatte eller frilanstolker). Bakgrunnen for dette er at NAV i 2026 gjennomførte en juridisk vurdering av adgangen til å gjøre opptak av tolking utført av tolker. Vurderingen konkluderte med at det ikke er anledning til å gjøre

slike opptak. Dette er også informasjon som er gjort tilgjengelig på [nav.no](https://www.nav.no/tolking-for-dove-dovblinde-horselshemmede) under avsnittet om personvern: <https://www.nav.no/tolking-for-dove-dovblinde-horselshemmede>

Videre skriver hun til meg at NAV tolketjeneste har gitt informasjon til brukerorganisasjonene, og informasjonen er også publisert på [nav.no](https://www.nav.no). Hun skal ta med seg min tilbakemelding i det videre arbeidet med å gjøre informasjonen mer kjent for brukere og samarbeidspartnere.

Avdelingslederen beklaget situasjonen som oppstod så tett opptil arrangementsstart, og at dette hadde skapt usikkerhet og frustrasjon for meg. Hun takket for at jeg hadde delt mine erfaringer og la til at det er viktig for at tolketjenesten skal kunne forbedre informasjonen og dialogen med brukere og samarbeidspartnere.

Jeg likte svaret fra avdelingsleder Simona Bråthe fordi hun gav meg en beklagelse for at den nye regelen gav meg en ubehagelig opplevelse. Men jeg liker ikke den nye regelen, og jeg spør:

NAV har veilednings- og informasjonsplikt i henhold til forvaltningsloven § 11. Gjelder ikke det i denne saken?

Når regelendringer berører tjenestemottaker, hvordan skal vi være forberedt på det nye?

Mange regler har blitt justert og endret opp gjennom årene, og jeg får følelsen av at vi tolkebrukere blir «overhøvet» og satt på plass med at «nå er regelen sånn, og da

blir tjenesten endret. Ferdig med den saken.».

Slagordet «Ingenting om oss, uten oss!» passer absolutt inn her!

Jeg mener denne regelen vil gi meg (og sikkert flere døvblinde og andre tolkebrukere) store utfordringer når filming pågår. Hvordan kan jeg fortelle og/eller vise noe for publikum uten at jeg har tilgang på tolk?

Mine tolkebehov er taktilt tegnspråk og/eller taletolking hvis jeg ikke kan høre den som snakker, haptiske signaler, beskrivelse av omgivelsene og ledsaging. Med disse metodene kan jeg fungere likestilt med andre seende og hørende.

Tolken er tett på meg når jeg skal fortelle noe til publikum. Men hvis det er filmopptak, må jo tolken gå et annet sted, og da vil jeg føle meg ganske fortapt og forlatt. Vanligvis er publikum stille og lytter og ser på meg. Jeg har faktisk opplevd en slik situasjon for noen år siden, og da ble jeg veldig usikker på hva publikum gjorde. Sov de? Hadde noen eller alle gått ut av rommet? En ganske ekkel opplevelse, og det ønsker jeg ikke å oppleve igjen.

Med NAVs nye regel om å forsvare tolkens integritet, så blir jeg refusert bort. Jeg må annulleres fordi jeg med min døvblindhet vil ikke klare å stå alene, uten tolking.

CRPD er nå inkorporert i den norske menneskerettsloven. Jeg ba avdelingsleder Bråthe om å ta dette opp i den avdelingen som har funnet på denne regelen, og spørre dem:

NAV ønsker å verne om tolkens personvern, men hvor står tjenestemottakerens rett til tolk i alle dagliglivets situasjoner?

Avdelingsleder Bråthe svarte:

«For å sikre at dine innspill også blir kjent på overordnet nivå i Nav hjelpemidler og tilrettelegging, vil jeg også dele henvendelsen din med vår styringsenhet ved koordinator for tolkeområdet. På den måten blir de orientert om problemstillingene du reiser, og kan ta med seg erfaringene og perspektivene dine i relevante samhandlings- og dialogfora».

Jeg informerte henne også om at ikke alle døvblinde er medlem i en interesseorganisasjon for døvblinde, og at ikke alle medlemmene får lest informasjonen. I mitt tilfelle har det vært trøbbel å få alle e-postene fra LSHDB til oss medlemmer som har online-adresse.

Helt til slutt vil jeg påpeke at denne saken ikke bare handler om filming. Den handler om retten til å være til stede, delta og bli hørt. Ja, til å bli inkludert og involvert i det som interesserer hver enkelt av oss.

For meg som har døvblindhet er tolken et viktig bindeledd til kommunikasjon med folk rundt meg. Når nye regler innføres må konsekvensene vurderes for begge sider, ikke bare for tjenesteyteren (tolkene), men også for tjenestemottakeren (tolkebrukerne). Jeg ønsker virkelig at juristene i NAV tar bort denne regelen om opptak når tolken er på jobb.

Beredskaps-Norge – se meg!

Tekst: av kursleder Sondre Varpe, og kontaktperson Marius Aa. Larsen

Døvblinde må også være sikret når krisen rammer

Hvordan kommer du deg i sikkerhet dersom alarmen går – hvis du verken kan se hvor du skal gå eller høre informasjonen som blir gitt?

Dette var et viktig spørsmål da 19 døvblinde fra Østfold, Vestfold, Buskerud, Agder og Telemark møttes på Møteplassen ved Signo kompetansesenter. I samarbeid med kursleder Sondre Varpe utarbeidet Gruppen et høringsinnspill til forslaget til ny forskrift om tilfluktssteder, som regjeringen skal jobbe videre med utover høsten. Høringsinnspillet fikk tittelen «Beredskaps-Norge – se meg!»

Et tilfluktssted må kunne brukes av alle

Det er positivt at personer med funksjonsnedsettelser er omtalt i forslaget til forskrift. Likevel mener vi at forslaget ikke omfavner mennesker med kombinert syns- og hørselshemming / døvblinde og andre som møter særlige barrierer i en krisesituasjon.

Et tilfluktsrom gir liten beskyttelse dersom man ikke mottar varselet, ikke finner fram, ikke kommer seg inn eller ikke kan kommunisere med dem som har ansvar når man først er der.

For en person med døvblindhet består beredskapen derfor av en hel kjede: varsling, tilgjengelig informasjon, transport, ledsaging, inngang til

tilfluktsstedet, orientering inne i rommet og mulighet til å kommunisere og bruke nødvendige hjelpemidler.

Svikt i ett av disse leddene kan bety at sikkerheten ikke blir reell.

Beskyttelsen må følge personen

Forslaget legger blant annet vekt på bygg for «sårbare grupper», som syke- og pleiehjem. Men døvblinde lever livene sine på de samme stedene som resten av befolkningen. Vi bor i egne boliger, er på jobb, handler, reiser og deltar i samfunnet.

Derfor mener vi at beskyttelsen må følge personen – ikke bygningstypen.

Kommunenes beredskapsplaner må ta høyde for at en person med døvblindhet kan befinne seg hvor som helst når en alvorlig hendelse oppstår.

Tilgjengelighet må være et krav

I høringsnotatet står det at dekningsrom «bør være universelt utformet». Vi mener at dette ikke er sterkt nok. Grunnleggende tilgjengelighet bør være et bindende krav i forskriften.

Tilfluktssteder må så langt det er mulig ha tilgjengelig atkomst, inngang, rømningsvei og innvendig utforming. Dersom et eksisterende tilfluktssted ikke kan gjøres tilgjengelig, må kommunen ha en konkret

plan for hvordan personer som ikke kan benytte stedet, skal få et likeverdig beskyttelsestilbud.

Det må også være god geografisk spredning av tilgjengelige tilfluktsplasser. Det hjelper lite at kommunen har et tilgjengelig tilfluktssted dersom det ligger så langt unna at det i praksis ikke kan nås når krisen oppstår.

Varsling og kommunikasjon

For døvblinde er fysisk tilgjengelighet bare én del av utfordringen.

Varsler og viktig informasjon må kunne mottas på flere måter. Informasjonen må være tilgjengelig for blant annet skjermleser og leselist, og det må finnes løsninger for personer som trenger tolk, ledsager, assistent eller annen kommunikasjonsstøtte.

Registeret over tilfluktssteder bør også inneholde konkret informasjon om tilgjengeligheten ved hvert enkelt sted. Da kan personer med funksjonsnedsettelse på forhånd finne ut hvilke tilfluktssteder de faktisk kan benytte.

Det må også tas høyde for nødvendige hjelpemidler og mulighet for lading av kritisk utstyr.

"Beredskap er først reell når alle kan motta varslet, finne fram, komme inn og forstå hva som skjer."

Fra høringsinnspillet

Vi må være med i planleggingen

Et viktig punkt i høringsinnspillet er medvirkning. Kommunale og fylkeskommunale råd for personer med funksjonsnedsettelse og organisasjoner som representerer personer med funksjonsnedsettelse bør involveres tidlig i beredskapsplanleggingen.

Vi må også være med når beredskapen øves og evalueres. Når det planlegges for personer med kombinerte sansetap, må mennesker og organisasjoner med kunnskap om døvblindhet trekkes inn.

Vi som selv lever med døvblindhet vet hvilke barrierer som oppstår i hverdagen. Den kunnskapen er viktig når samfunnet skal forberede seg på kriser.

Beredskap må gjelde alle

Norge arbeider for å styrke beredskapen. Da må mennesker med funksjonsnedsettelse være med helt fra starten av planleggingen.

Dette handler ikke om særbehandling. Det handler om at sikkerheten og beredskapen faktisk skal fungere for hele befolkningen.

Budskapet fra de 19 døvblinde som deltok på Møteplassen er derfor enkelt:

Beredskap er først reell når alle kan motta varslet, finne fram, komme inn og forstå hva som skjer.

Høringsinnspillet ble utarbeidet 2. september 2026 av 19 døvblinde fra Østfold, Vestfold, Buskerud, Agder og Telemark. Marius Aasand Larsen var kontaktperson og representant for gruppa.

Dette ber arbeidsgruppen om:

Høringssvaret til forslaget om ny forskrift om tilfluktssteder etterlyser bindende krav som gir døvblinde et reelt og likeverdig vern.

Beskyttelse uansett hvor du er

Planene må omfatte personer i egen bolig, på jobb, skole og andre oppholdssteder – ikke bare i bygg for «sårbare grupper».

En tilgjengelig beredskapskjede

Varsling, informasjon, transport, inngang, opphold og evakuering må fungere sammen. Planene må omfatte tolk, ledsaging, kommunikasjonsstøtte, hjelpemidler og strøm til kritisk utstyr.

Krav i selve forskriften

Universell utforming må være bindende. Tilfluktssteder må ha tilgjengelig atkomst, inngang, rømningsvei og innvendig utforming. Dersom et eksisterende rom

ikke kan brukes, må kommunen dokumentere et likeverdig alternativ. Tilgjengelige plasser må være geografisk fordelt.

Informasjon og medvirkning

Registeret over tilfluktssteder må kunne brukes med skjermleser og leselist og beskrive tilgjengeligheten ved hvert sted. Berørte organisasjoner og kommunale og fylkeskommunale råd må involveres tidlig i planlegging, øvelser og evaluering. Kunnskap om døvblindhet må inngå.

Om høringssvaret

Utarbeidet av en arbeidsgruppe ledet av Marius Aa. Larsen, med innspill fra 19 døvblinde. Sendt fra Signo Conrad Svendsen senter 02.09.2026.

Prosjekt «Tvangssterilisering, tvangsflytting og annen urett gjort mot døve»

Tekst: Ditte Emilie Hatlelid og Jannicke B. Kvitvær

"Å dele sine historier i et trygt og forståelsesfullt miljø kan også skape en følelse av fellesskap og tilhørighet blant deltakerne."

Ditte Emilie Hatlelid og Jannicke B. Kvitvær

Steriliseringslover rettet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne fantes ikke bare i Finland, men også i flere andre land, inkludert Norge. Disse lovene oppsto i sammenheng med ideologien om den «ariske rase», som vokste frem før andre verdenskrig, og med politikken som Adolf Hitler stod for. I Norge ble Lov om adgang til sterilisering vedtatt i 1934 og var i kraft frem til 1978. Loven åpnet for sterilisering på både frivillig og tvangspreget grunnlag, særlig overfor personer kategorisert som «mindreverdige». Under den tyske okkupasjonen ble det også innført en nazistisk variant av loven fra 1942 til 1945.

Norges Døveforbund har nå igangsatt et nytt prosjekt for å samle inn data og informasjon om sterilisering av døve og hørselshemmede. Prosjektleder er Ditte Emilie Hatlelid (tidligere Sæther Behrns).

Ditte arbeider i 70 prosent stilling i Norges Døveforbund under Arash Bagharzadeh og Stiftelsen DAM. Prosjektet omfatter all urett som er begått mot døve, for eksempel tvangssterilisering, oralismen, arv og tvangsflytting med mer. Hun skal samarbeide med Norsk Kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS) og Norsk Døvehistorisk Selskap, og sørge for å få tilbakemeldinger og innspill til utviklingen av en konkret tiltaksplan, utforming av intervju spørsmål samt

etablering av samarbeid med relevante institusjoner og organisasjoner.

I prosjektperioden vil Ditte reise til utvalgte lokallag for å gjennomføre intervjuer. Disse intervjuene med tvangsofrene vil foregå i lokallagenes lokaler, som er både gratis og trygge møteplasser for målgruppen. All kommunikasjon vil foregå på tegnspråk, noe som sikrer god dialog.

Siden temaet er sensitivt, vil intervjuene gjennomføres med stor grad av empati og tilpasses den enkelte deltakers behov.

Innsamlede data vil danne grunnlaget for dokumentasjon av funn og videre analyse av målsettingene. Gjennom intervjuer med eksperter og personer med særskilt kunnskap om temaet, vil prosjektet også samle inn fakta og statistikk knyttet til tvangssterilisering og internatopphold. I denne perioden skal eksperter og fagpersoner med kunnskap om døves erfaringer, inkludert tvangssterilisering og internatopphold intervjues.

Siden prosjektet er toårig, vil den siste fasen fokusere på formidling av resultatene og utarbeidelse av slutt- og regnskapsrapport. Norges Døveforbund vil arrangere seminarer og workshops for å dele funnene med målgruppen, pårørende, helsepersonell og relevante organisasjoner.

Prosjektet skal også i samarbeid med NDFs kommunikasjonsrådgiver og redaktør publisere resultatene i en artikkelserie i medlemsbladet «Døves Tidsskrift», samt via sosiale medier og nettsider for å nå et bredere publikum.

Det vil også vurderes muligheter for å presentere funnene for beslutningstakere og politikere, med mål om å påvirke lovverk og tjenester. Evaluering av prosjektet vil fortsette også etter prosjektslutt, slik at nye funn eller forskning kan integreres i videre arbeid. Den dokumentariske rapporten vil dermed utgjøre en aktuell kunnskapsbank som stadig oppdateres i lys av nye opplysninger.

Prosjektet er ventet å gi konkrete, positive virkninger både for deltakerne og målgruppen, både på kort og lang sikt. Deltakerne vil få muligheten til å dele sine personlige erfaringer knyttet til historiske urettferdigheter de har vært utsatt for. Prosessen kan gi deltakerne en sjanse til å

bli hørt og anerkjent, noe som kan bidra til å lindre følelsesmessige traumer. Å dele sine historier i et trygt og forståelsesfullt miljø kan også skape en følelse av fellesskap og tilhørighet blant deltakerne.

Prosjektet vil bidra til økt bevissthet i samfunnet om de historiske urettferdighetene som har rammet døve og hørselshemmede. Dette kan føre til en endring i offentlig forståelse, og dermed legge grunnlaget for politiske og sosiale endringer som bedre ivaretar rettighetene til målgruppen.

Langsiktig vil prosjektet kunne føre til en bredere anerkjennelse av behovet for forbedrede rettigheter og støtteordninger for døve og hørselshemmede, både på individ- og samfunnsnivå. Prosjektet kan dermed bidra til en endring i lovgivning og tjenestetilbud som er mer tilpasset målgruppens behov, og det kan også påvirke hvordan historiske hendelser blir ansett i fremtidige diskusjoner og beslutninger.

Kontakt: Ditte Emilie Hatlelid

Telefon: 930 69 342

E-post: ditte@doveforbundet.no

Fra idéer til hjelpemidler

Sammenstilt av redaksjonen fra prosjektinformasjon og sluttrapport

To prosjekter med støtte fra Stiftelsen Dam gjennom LSHDB utvikler ressurser for personer med døvblindhet:

- 3D-printet tegnspråkalfabet for personer med døvblindhet
- Haptics: Pocket Edition

Et alfabet du kan kjenne

Prosjektet «3D-printet tegnspråkalfabet for personer med døvblindhet» ble gjennomført på Eikholt i 2025. Bakgrunnen var et konkret behov for læringsmateriell i taktilt tegnspråk. Når visuell informasjon ikke er tilgjengelig, kan det være vanskelig å øve på tohåndsalphabetet uten hjelp fra en annen person.

Målet var å gjøre gratis datafiler med tredimensjonale modeller tilgjengelige for alle som kan ha nytte av dem. Modellene kan brukes av pedagoger i opplæring og av personer med døvblindhet til egentrening.

Utviklet sammen med brukerne

Ekte hender ble 3D-skannet, og datafilene ble bearbeidet. Personer med døvblindhet testet prototyper i ulike størrelser,

materialer og teksturer. Tilbakemeldingene ble samlet gjennom spørreskjemaer og korte intervjuer og brukt til å forbedre modellene underveis.

Behandlingen av datafilene tok mer tid enn planlagt. Brukertesting startet derfor sent våren 2025, uten at det endret prosjektets innhold eller resultat.

Samarbeidet med LSHDB var særlig viktig i søknadsarbeidet og for å gjøre prosjektet kjent gjennom organisasjonens kanaler. Brukernes erfaringer bidro til et relevant og funksjonelt sluttresultat.

Gratis filer og veiledning

Prosjektet har resultert i rundt 50 gratis datafiler med bokstavvarianter og en bruksanvisning for 3D-printing. Veiledningen anbefaler materialer og størrelser på grunnlag av brukernes tilbakemeldinger. Filene og veiledningen er tilgjengelige på Eikholtts nettside. Sluttrapporten er godkjent.

Informasjon om tilbudet deles også med Nasjonal kompetansetjeneste for døvblinde og rådgivere ved regionssentrene. Modellene skal tas i bruk på Eikholt, som vil samle erfaringer med hvordan de kan brukes i opplæring i taktilt tegnspråk.

Interesse i flere land

Metoden ble presentert på Tactile Reading 2025. Tilbakemeldingene tyder på at tilsvarende arbeid med 3D-skanning og 3D-printing av tegnspråkalfabeter planlegges i Sverige, Danmark, Nederland, Tyskland og Sør-Afrika.

Haptics: Pocket Edition

Det andre prosjektet er i slutfasen og omfatter flere språk, blant annet engelsk, finsk og dansk. Sluttrapporten deles på våre nettsider når Stiftelsen Dam har godkjent den.

Les også Eikholtts artikkel om Haptics: Pocket Edition på side 21.

Les rapportene i sin helhet

Rapportene vil bli publisert på www.lshdb.no.

Neste nummer

FRIST FOR STOFF TIL NESTE NUMMER

27. november

Send tekst og bilder til kaisa@lshdb.no – gjerne litt før. Neste nummer kommer i postkassen rundt 8. desember.

Til neste gang

21. oktober • 08.15–08.45

Eikholt-morgen på Teams: Eikholt-testen. Gratis, påmelding på eikholt.no.

24. oktober

FN-dagen.

31. oktober og 1. november

Døvejævler på Teater Manu i Oslo. Se teatermanu.no.

12. november • 08.15–08.45

Eikholt-morgen: erfaringer med KI-høreapparater. Gratis på Teams.

17.–18. november

Statpedkonferansen: Tidlig nok – alltid? Gratis digital konferanse. statped.no

3. desember

FNs internasjonale dag for personer med funksjonsnedsettelse.

**Signo
Rycon AS**

Ryensvingen 15
0680 OSLO
Tlf. 23 24 45 20

**AGDER
BOLIG AS**

- vi bygger ditt neste hjem -

Veverigata 12
4514 MANDAL
Tlf. 907 39 455

REMA 1000

HESSENG

Tlf. 78 99 70 55

Nettec AS

Kolbotnv 14
1410 KOLBOTN
Tlf. 66 81 06 40

Synsenteret AS Stavanger

Kirkegata 26
4006 STAVANGER
Tlf. 51 85 80 80

TAXI 03550
ROMERIKE

Vesetrud Sag

Kolkinnveien 14
3533 TYRISTRAND
Tlf. 32 13 94 12

Signo Vivo

Andebu Sentrum 1, 3160 ANDEBU
Tlf. 33 43 88 00

Specsavers

Horten

Vognmannsgata 5, 3187 HORTEN
Tlf. 33 80 48 00

Granitor Electro AS

Gråterudveien 5
3036 DRAMMEN
Tlf. 995 76 937

**FOLLO
TAXI**
Ring **06485**

Specsavers Optikk

Specsavers Lillestrøm
Storgata 12, 2000 LILLESTRØM
Tlf. 63 80 15 90

— SIDEN 1959 —
LAUVLAND
OPTIKK

Bendiksklev 2 | 4836 ARENDAL | Tlf. 37 05 21 21

Vidaråsen Landsby
ET CAMP HILL PELLESHOP 10-1138 ANDEBU

Landsbyveien 34
3158 ANDEBU
Tlf. 33 44 41 00

NAPIER

Hovlandsvegen 18
5443 BØMLO
Tlf. 53 42 44 00

Bravida Norge AS avd Romerike

Balder allé 2
2060 GARDERMOEN
Tlf. 63 92 87 90

Norspray AS

Torneroseveien 4
4315 SANDNES
Tlf. 51 22 07 00

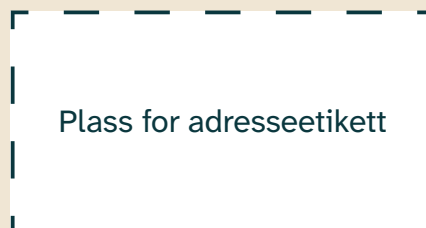
Signo

Solvæn 119 E, 1112 OSLO
Tlf. 23 16 75 50

RETURADRESSE

LSHDB
C/O House of Business
Akersgata 51
0180 OSLO

LSHDB sentralstyre 2026–2028

FORBUNDSLEDER

Åshild Johansen

NESTLEDER

Sissel H. Markhus

STYREMEDLEMMER

Kari Kristine Engan
Karianne Havsberg
Marius Aasand Larsen

VARAMEDLEMMER

Juliane Eftevåg
Marie Dyrkorn Egge